

Nevyužitá šance, aneb proč jsou po třech letech věznice opět přeplněné

eFocus

Po rozhodnutí prezidenta republiky o amnestii ze dne 1. 1. 2013, došlo k zásadnímu poklesu vězeňské populace na cca 16 000 odsouzených a obviněných. Již na samém počátku bylo zcela jasné, že nejde o systémové řešení problému přeplněných věznic, ale pouze o odsunutí problému na dobu pozdější, pokud nebudou podniknuty zásadní a systémové kroky, vedoucí ke snížení počtu vězňů v českých věznicích.

Nutno říci, že rozhodnutí o amnestii svým rozsahem poskytlo politické reprezentaci dostatek času k tomu, aby vymezila jasné kontury trestní politiky České republiky a jejího prosazování celým souhrnem systémových opatření, počínaje legislativními změnami až po rozvoj preventivních a sociálních programů, které by měly dlouhodobě zamezit růstu vězeňské populace. Dlužno říci, že účinek amnestie byl ještě protahován jejím rozsáhlým rehabilitačním účinkem, svědčícím ve prospěch mnoha odsouzených, na které pak za situace, že se dopouštěli opětovně úmyslné trestné činnosti, bylo hleděno jako na dosud netrestané a nebyly jim tedy ukládány nepodmíněné tresty odnětí svobody, které by jim jinak ukládány byly. Rozsáhlý potenciál amnestijního rozhodnutí prezidenta se však zákonitě musel po kratší, či delší době, zcela vyčerpat. Statistiky pak neomylně hovoří, že se tak stalo po třech letech a tedy na konci roku 2015 je vězeňská populace takřka na úrovni roku 2012. Dlužno říci, že nebyly podniknuty žádné kroky k tomu, aby k této situaci nedošlo.

Na poli legislativním nebyly provedeny žádné změny, které by podpořily ukládání alternativních trestů na úkor trestů odnětí svobody. Nedošlo prakticky k žádné dekriminalizaci, naopak rejstřík trestných činů se stále rozrůstá a trest odnětí svobody zůstává jediným univerzálním trestem, který lze uložit za kterýkoliv trestný čin. Nedošlo také k nápravě škod, které napáchala novela trestního řádu účinná od 1. 1. 2010, která zásadním způsobem ztížila ukládání trestů obecně prospěšných prací trestních příkazem, kdy tomuto musí předcházet tzv. předjednání, provedené Probační a mediační službou. Naopak na poli výkonu trestu obecně prospěšných prací, došlo spíše ke zhoršení, když obce a města, jako nejčastější poskytovatel výkonu tohoto trestu, dávají přednost pro ně výhodnějšímu zaměstnávání nezaměstnaných v rámci programu veřejně prospěšných prací a nemají tak zájem o výkon trestu obecně prospěšných prací. Tento nezájem obcí má celou řadu racionálních důvodů, počínaje nejasným právním postavením osob, vykonávajících trest obecně prospěšných prací, až po absenci jakékoli pozitivní motivace poskytovatelů výkonu trestu. Tyto důvody se pak nikdo nepokusil odstranit.

Rovněž ohledně výkonu peněžitého trestu přetrvává nepříliš vhodná právní úprava, ukládající soudu ustanovením § 343 tr. řádu, v případě nezaplacení, vymáhání peněžitého trestu podle daňového řádu a teprve poté, kdy tento způsob výkonu trestu je neúčinný, což je takřka pravidlem, nastupuje postup ve smyslu ustanovení § 344 tr. řádu. Právě tak nešťastným se jeví ustanovení § 344 odst. 2 tr. řádu, které umožňuje soudu trest peněžitý přeměnit v trest obecně prospěšných prací, či v trest domácího vězení. Zde pak je třeba především poznamenat, že předmětné ustanovení trestního řádu, nestanoví poměr, ve kterém má být peněžitý trest přeměňován, a tedy soudy si pomáhají analogií k jiným ustanovením trestního řádu, tedy tresty se přeměňují v poměrech, vycházejících z výše náhradního trestu odnětí svobody, stanoveného dle ustanovení § 69 odst. 1 tr. zákoníku a následně dle

ustanovení § 61 tr. zákoníku a § 65 odst. 2 tr. zákoníku. Proti tomuto složitému a nepříliš funkčnímu systému zde stojí právní úprava účinná do 31. 12. 2009, kdy o přeměně trestu peněžitého v trest odnětí svobody, bylo rozhodnuto ihned, jakmile nebyl trest peněžitý ve stanovené lhůtě vykonán. Tato právní úprava byla mnohem efektivnější a vedla k mnohem úspěšnějšímu vymáhání peněžitých trestů, než nyní účinná úprava, zakotvující shora popsany složitý, drahý a neefektivní postup, který ve svých důsledcích soudy spíše odrazuje od ukládání tohoto trestu.

Pokud jde o trest domácího vězení, tak dlužno říci, že od roku 2013 dosud nebyla zajištěna elektronická observace odsouzených a nebyly tak vytvořeny ani nejzákladnější podmínky, pro efektivní výkon tohoto trestu, zvláště za situace, kdy by tento trest vykonávalo větší množství osob v jednom okamžiku. Nebyla ani upravena náhrada vazby domácím vězením.

Stát pak neprosazuje ukládání alternativních trestů ani tím nejjednodušším způsobem, kterým tak může činit, tedy působením státního zastupitelství. Přitom již ve fázi přípravného řízení i zkráceného přípravného řízení, může být trestní řízení odkloněno, může dojít k podmíněnému zastavení trestního stíhání, či schválení narovnání. V praxi se však nic takového neděje. Právě tak státní zástupce jen zcela výjimečně navrhuje tresty alternativní a bývá pravidlem, že státní zástupce zcela v rozporu s proklamovanou trestní politikou, prosazuje, byť i za bagatelní delikty, ukládání přísných nepodmíněných trestů odnětí svobody.

Pokud tedy stát chce do budoucna předejít dalšímu nárůstu vězeňské populace v českých věznicích, je zcela nezbytné, aby jasně vytyčil jasné obrysy trestní politiky a tuto pak adekvátním způsobem prosazoval, především cestou nezbytných legislativních změn, vedoucích jednak k podpoře alternativních trestů na úkor trestů odnětí svobody a jednak vedoucích k dekriminalizaci méně závažných trestních činů, byť je zřejmé, že takovouto dekriminalizaci je možno provést pouze za předpokladu posílení přestupkového řízení, aby tak nebyla narušena ochrana společnosti před pachateli méně závažných deliktů.

Mgr. Petr Franc,
předseda Okresního soudu Praha - západ

Názor byl publikován v rámci vydání EPRAVO.CZ Digital - prosinec 2015.

Nové číslo EPRAVO.CZ Digital si můžete stáhnout **ZDARMA na App Store, Google Play a Windows Store**, a to přímo z Vašeho tabletu či chytrého telefonu. Pokud máte již aplikaci staženou, postačí si stáhnout pouze nové vydání. Využít můžete také webový archiv starších čísel na adrese tablet.epravo.cz.

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Nebezpečný návrh novely zákona aneb Cesta do pekel je dlážděna těmi nejlepšími úmysly. Actio popularis - dobrý sluha, ale špatný pán](#)
- [Třpyt a bída DPP](#)
- [Lesk a bída klouzavého mandátu](#)
- [GDPR pro samostatné advokáty](#)
- [GDPR kontra zásada veřejnosti](#)
- [Proboha, nepohrávejme si s myšlenkou na zrušení Senátu - aneb I každý populismus musí mít svou mez.](#)
- [Proč máme málo soudců-mužů? Není to diskriminace?](#)
- [Zpověď týraného dyslekticko-dysgrafického autisty](#)
- [Právo stále bují aneb Právní život](#)
- [Glejt pro podpantofelníka](#)

- [Léto versus generátor spisů aneb Právní život](#)